

Kirje

6.10.2025

VN/22316/2023
VN/22316/2023-STM-6Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto

STM; lausunto; Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain, ulosottokaaren, sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Oikeusministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain, ulosottokaaren, sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta. Esityksen Rikosseuraamuslaitosta koskevilla ehdotuksilla toteutettaisiin pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaus tarvittavista lainsäädäntömuutoksista, jotta tietojen vaihtaminen vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneistä henkilöistä sekä muista henkilöistä, joilla voi olla vaikutusta vankilaturvallisuuteen, olisi mahdollista eri viranomaisten välillä. Ulosottokaareen, lakiin verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta, sekä lakiin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin osaltaan hallituksen ohjelman kirjauksia työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamisesta parantamalla tietojenvaihtoa viranomaisten välillä sekä mahdollistamalla oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen.

Sosiaali- ja terveysministeriön kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa esitysluonnoksen tavoitteita sujuvoittaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa rikosten torjumiseksi ja ehkäisemiseksi. Viranomaisten välinen tietojenvaihto luo edellytyksiä myös viranomaisten tehokkaammalle ja oikea-aikaiselle valvonnalle ja varhaiselle puuttumiselle.

Sosiaali- ja terveysministeriö lausuu lausuntopyynnössä esitetyistä kysymyksistä seuraavaa:

1. Ehdotukset henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin

16 § Oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta

Esitysluonnoksen 16 §:n 2 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus saada tietoja kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisilta sekä muilta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (asiakastietolaki) 64 §:ssä tarkoitetuilta tiedonantovelvollisilta. Aiemmin kyseisessä

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriöKäyntiosoite
Besöksadress
OfficePuhelin
Telefon
TelephoneFaksi
Fax
Faxs-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internetPL 33
00023 ValtioneuvostoMeritullinkatu 8
Helsinki0295 16001
+358 295 1600102951 63415
+358 2951 63415kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

kohdassa on viitattu sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (asiakaslaki) 20 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tiedonantovelvollisiin, mutta tämä säännös siirrettiin asiakastietolain uudistamisen yhteydessä asiakastietolain 64 §:ksi. Tuossa yhteydessä, eduskuntakäsittelyssä säännöksestä irrotettiin sosiaalihuollon viranomaisen oikeus saada tietoja terveydenhuollon toimintayksiköltä ja terveydenhuollon ammattihenkilöltä, joten asiakastietolain 64 § on huomattavasti suppeampi kuin mitä asiakaslaissa on ollut. Asiakaslain mukainen säännös on sisältänyt kaikki terveydenhuollon toimintayksiköt, myös yksityisen ja valtion terveydenhuollon. Lisäksi kohdassa mainitaan kunnan sosiaali- ja terveysviranomaiset, vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu on siirtynyt hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän vastuulle. Jos tarkoituksena on sisällyttää nämäkin tahon tiedonantovelvollisten joukkoon, tulisi asiakastietolain 64 §:ssä tarkoitettujen tiedonantovelvollisten lisäksi todeta esim. hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavat viranomaiset ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajat ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt. Palvelunantaja määritellään asiakastietolain 3 §:n 11 kohdassa, ja se kattaa kaikki sosiaali- ja terveystalvetuja järjestävät ja toteuttavat toimijat.

Esityksen pääasiallisessa sisällössä kuvataan, että tiedonsaantioikeuksia sosiaalihuollolta täsmennettäisiin. Kun esityksen lukee, niin tahtotila lienee kuitenkin saada kattavammin myös terveystietoja (ja mahdollisesti jotain muittenkin toimialojen tietoja), joten tätä kohtaa tulisi tarkentaa (ainakin sosiaali- ja terveydenhuolloksi).

Ehdotetussa 16 §:ssä käytetään lisäksi käsitettä päihdehuolto, vaikka se on jo poistunut voimassa olevasta sääntelystä. Samaista päihdehuolto- termiä käytetään myös voimassa olevan lain 9 §:ssä, jota ei tässä ehdoteta avattavaksi. Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan se pitäisi muuttaa, koska edellä mainitussa pykälässä on muutenkin epäselvästi todettu sosiaalihuollon tietojen sisältöjä ja jää epäselväksi, millä pykälällä oikeuttaa Rikosseuraamuslaitoksen pyytämään ja saamaan tarvitsemansa terveydenhuollon tiedot, esim. päihdehoidon tiedot, johon pykälätekstissäkin eri kohdin viitataan.

16 a § Oikeus pyytää lausunto yrityksen tai muun yhteisön soveltuvuudesta

Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin esitetään lisättäväksi uusi 16 a §, jossa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta pyytää lausuntoa Keskusrikospoliisilta yrityksen tai yhteisön soveltuvuudesta.

Esitettävä sääntely on poikkeuksellinen, sillä yleisenä periaatteena on edelleenkin, että viranomaisen oikeudesta pyytää lausunto toiselta viranomaiselta ei ole tarpeen säätää laissa. Nimittäin esimerkiksi hallintolain 31 §:ssä säädetään viranomaisen selvittämismvelvollisuudesta, joka sisältää oikeuden pyytää lausunto.

Sen sijaan, mikäli ehdotuksella tarkoitetaan viranomaisen velvollisuutta antaa lausunto tai luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja toiselle viranomaiselle, niin sitä tulee lailla säätää

Esitettävä uusi pykälä ja sen perustelut eivät vastaa toisiaan. Jatkovalmistelussa olisi aiheellista tarkastella säännöksen muotoilua siten, että sen tarkoitus perusteluja vastaavalla tavalla ilmenisi selkeämmin itse esitettävästä pykälästä.

19 § Tietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten välistä tietojen luovuttamista ja saamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä yleensä Suomen perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitettut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (esim. PeVL 17/2016 vp).

Esitysluonnoksen 19 §:ssä säädettäisiin, että Rikosseuraamuslaitos saa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, jos tiedot ovat tarpeen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja estämiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi. Tietojen luovutusta ei siten olisi sidottu perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaiseksi välttämättömyyteen, mutta tietosisältöjä ei myöskään lueteltaisi tyhjentävästi siten kuin perustuslakivaliokunta edellyttää, mikäli tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus liittyy käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö sinällään ymmärtää, että nykyinen sääntely aiheuttaa käytännön työssä hankaluuksia ja soveltamishaasteita, siten kuin esitysluonnoksen perusteluissa on todettu. Jatkovalmistelussa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuuteen ottaen huomioon muun muassa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö (esim. esim. PeVL 3/2017 vp; PeVL 15/2018 vp), Euroopan unionin tuomioistuimen tietosuoja-asetuksen 9 ja 10 artikloja koskevan oikeuskäytäntö ja EU:n perusoikeuskirja.

2. Ehdotukset ulosottokaareen

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä tavoitetta säätää ulosottokaaren 3 luvun 72 §:n 4 momentissa ulosottomiehen oikeudesta antaa oma-aloitteisesti tietoja työsuojeluviranomaiselle.

Ehdotetun ulosottokaaren 3 luvun 72 §:n 4 momentin mukaan saa luovuttaa vain havaintotietoja. Pelkien havaintotietojen lisäksi esimerkiksi aluehallintovirastot ovat tuoneet esille tarpeen saada myös muita tietoja ja asiakirjoja, eikä pelkkiä havaintotietoja. Aluehallintovirastoille aiheutuu lisätyötä, kun ne joutuvat erikseen pyytämään asiakirjoja myöhemmin ulosotosta.

Esitysluonnoksen 4 momentissa todetaan, että ”Havaintotieto voi sisältää henkilötietoja vain, mikäli henkilötiedon antaminen on välttämätöntä havainnon kohteena olevan yksityisen elinkeinoharjoittajan yksilöimiseksi.” Säännöksessä siis rajataan henkilötiedon antaminen vain yksityisiin elinkeinonharjoittajiin (toiminimet, luonnolliset henkilöt).

Yksityisyyden suojan ja henkilötietojen suojan osalta on huomattava, että oikeushenkilöt eivät kuulu perustuslain 10 §:n 1 momentin soveltamisalaan. Myös yleisen tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 14 mukaan yleinen tietosuoja-asetus ei koske oikeushenkilöiden ja erityisesti oikeushenkilön muodossa perustettujen yritysten henkilötietojen käsittelyä, kuten oikeushenkilön nimeä, oikeudellista muotoa ja yhteystietoja. Eli oikeushenkilöiden (henkilö)tiedoilla ei ole samanlaista tietosuojaa kuin luonnollisten henkilöiden henkilötiedoilla. Toisaalta yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötiedoilla tarkoitetaan kaikkia tunnistettuun tai suoraan tai epäsuorasti tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä tietoja. Esimerkiksi, jos luonnollinen henkilö on tunnistettavissa oikeushenkilöstä, luonnollisen henkilön henkilötietoja suojataan (Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio C-92/09 ja C-93/09 ja myös tietosuojavaaltuutetun päätös 21.10.2021 Dnro 3592/152/2019). Oikeushenkilöistä on myös erotettava yksityiset elinkeinonharjoittajat, jotka ovat juridiselta muodoltaan luonnollisia henkilöitä. Henkilötietoja voi siis esiintyä myös yritysten nimissä. Sekin tieto täytyy voida antaa työsuojelulle.

Jatkovalmistelussa voisi harkita pykälään sellaista muotoilua, että siitä poistettaisiin sana ”yksityisen” ja luettaisiin sana ”elinkeinonharjoittajan” kattamaan laajasti kaikki yritys- ja elinkeinotoimintamuodot. Esimerkiksi julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdassa käytetään sanaa elinkeinonharjoittaja.

3. Ehdotus verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Ehdotuksessa verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta säädettäisiin, että Verohallinto voi salassapitosäännösten estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevina tunnistetietoineen:4) työsuojeluviranomaiselle sellaisia verovalvonnassa havaittuja tietoja, jotka ovat tarpeellisia työsuojeluviranomaiselle sen valvoessa tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain noudattamista (1233/2006), työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamista sekä työolosuhteiden ja ulkomaalaisen työvoiman käyttöä.

Myöskään tässä säännösehdotuksessa luovutusta ei sidottaisi välttämättömyyteen eikä sisältöjä luettelaisi.

Sosiaali- ja terveysministeriö näkemyksen mukaan 18 §:ssä on samat perustuslailliset haasteet kuin 1 lakiehdotuksen 19 §:ssä. Tietojen luovutusta ei 18 §:ssä ole sidottu perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaiseksi välttämättömyyteen, eikä tietosisältöjä ei myöskään luettelaisi tyhjentävästi siten kuin perustuslakivaliokunta edellyttää, mikäli tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus liittyy käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin. Jatkovalmistelussa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuuteen ottaen huomioon muun muassa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö (esim. PeVL 3/2017 vp; PeVL 15/2018 vp), Euroopan unionin tuomioistuimen tietosuoja-asetuksen 9 ja 10 artikloja koskevan oikeuskäytäntö ja EU:n perusoikeuskirja.

Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää samalla huomiota, että lain 18 §:n muutkin kohdat, joita ei tässä ehdotuksessa esitetä muutettavaksi, vaikuttavat perustuslakivaliokunnan vakiintunut lausuntokäytäntö huomioon ottaen ongelmallisilta. Koska ehdotuksen tarkoituksena on myös Verohallinnon osalta tämentää nykyisiä säännöksiä, niin se lienee perusteltua koko 18 §:n osalta.

4. Ehdotus lain työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta 4 c §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut lain työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta 4 c §:n muuttamisesta esitetyn ehdotuksen valmisteluun ja tukee esitysluonnosta. Ministeriö ehdottaa kuitenkin vielä käsitteen ”tunnistetiedot” korvaamista käsitteellä ”yksilöintitiedot” (valvontalain 4 c. 3 §). Tämä sen takia, koska ”tunnistamisella” ja ”yksilöimisellä” on nykyään erilaiset merkityssisällöt (ks. tietosuojalain 29 §.)”

5. Muut huomiot

-

Kansliapäällikön sijaisena osastopäällikkö Raimo Antila

Hallitusneuvos

Joni Komulainen

Liitteet Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.

Jakelu

Tiedoksi

VN/22316/2023-STM-6

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: